

סימן כמ

שאלה: תפילין וסידור, מה יותר קדוש מהשני, שיהא צורך להקפיד שלא להניחו על חבירו?

אוצר החכמה

תשובה: אותו דבר, ואין צורך להקפיד.

הוא ככל אדם. וכ"כ בשו"ת שמחת כהן (ח"ד בהשמטות סימן ט ויג) והוסיף שיש כאן ס"ס שמא הלכה כאומרים שגם בהרגיל עצמו מאיליו לעשות מלאכתו בשמאל נחשב כאיטר, ואת"ל כדברי החולקים, שמא הלכה כרב דגול מרבבה שאם נאלץ לעשות כן מחמת חולי, לכ"ע דינו כאיטר. וכיו"ב כתב בשו"ת עולת איש (סימן א) ועוד. וזה דלא כחולקים ה"צמח צדק" וה"אמרי יושר" שכתבו שמניח בשמאל.

וראה בהלכה ברורה (סימן כז' אות ח') ובברור הלכה (שם אות ד' וה') שהאריך בזה והסיק שמחמת המחלוקת יניח בידו הימנית בלא ברכה תחילה, וכן אחר התפלה ללא ברכה בידו השמאלית. ומדברי רבנו משמע שמניח בידו הימנית בברכה, וכנראה כך הכריע מו"ר נר"ו לבסוף. וראה לקמן (סימן ג) כיו"ב.

כמ כתב מרן (יו"ד סימן רפב' יט) "מותר להניח ספר תורה על גבי ספר תורה, ומניחים חומשים על גבי נביאים וכתובים. אבל אין מניחים נביאים וכתובים על גבי חומשים, ולא חומשים על גבי ספר תורה. הגה. אבל כתובים על גבי נביאים (או איפכא שרי)". יוצא א"כ מה שלא מצאנו שגזרו לכאורה אין הקפדה מה יהא למעלה.

וראה בכף החיים (או"ח סימן כה' ס"ק קא') שהביא "כתב הסולת בלולה (אות ט') בשם מ"כ יש נוהגים כשחולצים תפילין של ראש מניחם על הסידור בסוברם שקדושת תפילין

אולם הא"ר (ס"ק ו') דחה דעת המג"א, וכתב שג"ל עיקר כדעת הש"ע שלא חילק בזה. ע"ש. וכן דעת הישועות יעקב שם. וע"ע בשו"ת דברי חיים מצאנז (חלק יו"ד ס"ס נח'). ולפע"ד למעשה יש לפסוק כדעת המג"א, הואיל ובדין תפילין יש מחלוקת בלא"ה אם הולכים אחר רוב המלאכות או אחר הכתיבה, נהי דקי"ל כדעת מרן דאזלינן בתר כתיבה, י"ל דהוא דווקא כשנולד כן, ולא בהרגיל עצמו, דבהא שפיר סמכינן אמ"ד דהרגיל עצמו לא מהני לחשבו איטר. והו"ל ס"ס. וכן פסק המשנה ברורה וכדברי המג"א. (וכ"ש לפ"ד המקובלים דלעולם מניח בשמאל). וכן משמע מדברי הדג"מ שם".

וראה בשו"ת יביע אומר (חלק ט' או"ח סימן ז') שכתב מו"ר נר"ו להלכה, שידו הימנית הפכה ליד כהה ובה מניח את התפילין כדעת הדגול מרבבה (סימן כז) שכתב ונ"ל שאף לחולקים בהרגיל עצמו מרצונו, וס"ל שהרגלו לאו כלום הוא, אם מן השמים הרגילוהו, כגון שנולד לו חולי בידו הימנית וניטל הכח מידו, וצריך לעשות כל מלאכתו בשמאל, בודאי שדינו כאיטר גמור. והביאו המשנה ברורה להלכה (או"ח סימן כז ס"ק כב) וז"ל: ואפילו נעשה איטר ע"י שהרגיל עצמו אח"כ ולא נולד כך יניח בימין וכ"ש אם מן השמים הרגילוהו דהיינו שנולד לו חולי בימינו וניטל הכח ממנו או שנקטע לו כף ידו הימנית וצריך לעשות כל מלאכתו בשמאל בודאי דינו כאיטר גמור ויניח על היד הרצוצה ואם חזר לבריאותו ונעשה שולט בשתי ידיו בשוה הרי

סימן ל

שאלה: "אומיסט" שהגיע למצוות, וצועק שרוצה להניח תפילין, אך אינו מבין מה עושה. ובאשר לגבי הניקיון האישי שלו, רק אם ירחצו לפני כן אפשר שיהיה נקי?

תשובה: שיתנו לו להניח, וירחצו לפני כן.

סימן לא

שאלה: תפילין ר"ת שהניחו בר"ח קודם מוסף, ושכחו לקרות אתם קריאת שמע. האם אחרי מוסף יניחו שוב ויקראו ק"ש. או לא יעשו כן, כיון שלמקובלים לא מניחים תפילין אחר מוסף?

תשובה: זה לא חובה לקרוא ק"ש עם תפילין ר"ת.

כמ"ש מרן (או"ח סימן לח' א' ב') "חולה מעיים פטור מתפילין". "מי שברי לו שאינו יכול להתפלל בלא הפחה, מוטב שיעבור זמן התפלה ממה שיתפלל בלא גוף נקי. ואם יראה לו שיוכל להעמיד עצמו בגוף נקי בשעת ק"ש, יניח תפילין בין אהבה לק"ש, ויברך". לכך אם אינו יכול לשמור על גוף נקי, אסור לו להניחם. ומסיבה זאת לא נותנים לקטן להניח תפילין עד שידע לשמור עצמו נקי. וזאת העצה שנתן להם מו"ר נר"ו.

לא ראה שארית יוסף (חלק א' עמוד תמד') לגבי להניח תפילין אחרי תפילת מוסף בר"ח. ובהלכה ברורה (סימן לד' בברור הלכה אות ג') בדין מה צריך לקרוא עם התפילין. שמוכא בגמ' (ברכות יד' ע"ב) "אמר עולא, כל הקורא קריאת שמע בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, כאילו הקריב עולה בלא מנחה וזבח בלא נסכים". וכאן הרי בתפילין של ר"ת אם הם להלכה הרי לא קרא איתם ק"ש.

אלא שלמעשה אם קרא ק"ש באותו יום יש

חמור מקדושת הסידור. והוא אינו נכון שהרי לעניין נקיטת חפץ לכתחילה צריך להישבע בס"ת או שאר ספרים שיש בהם שמות, ובדיעבד סגי בתפילין. וכתב הסמ"ע (סימן פד') מוכח מזה שקדושת ספר שיש בו שמות הקדושים חמור מתפילין עכ"ל.

והקשה עליו המחזיק ברכה איך לא ראה שהש"ך שם חלק על מהרי"ו ומהר"ם דאין משביעין בשאר ספרים, דקדושת תפילין חמורה משאר ספרים ואין משביעין בהם לכתחילה. והוסיף שגם הט"ז חלק על הסמ"ע, והסולת בלולה ג"כ חזר בו. והביא שהרב חיד"א הביא בכמה מקומות שיכול להניח תפילין על סידור תפילה. וראה עוד בכפה"ח (או"ח סימן כט' ס"ק טו') שיזהר לא להניח הסידור על התפילין בתוך התיק. ודעת מו"ר נר"ו כאמור, וכנראה טעמו שאין ראייה מכל הפוסקים שדנים מה קדוש יותר, מכיוון שמ"מ להלכה לא מצינו להקפיד לשים אחד על השני אלא בתנ"ך בלבד.

ל' חש"ו פטורים מן המצוות אך אין אסור להם לקיימם. כאן נותרה הבעיה שבעיני גוף נקי